แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมกิจกรรมคณะสงฆ์ธรรมยุติของพระสังฆาธิการ อำเภอเมืองเชียงใหม่-หางดง จังหวัดเชียงใหม่

GUIDELINES TO PROMOTE PARTICIPATION IN THE ACTIVITIES OF THE SANGHA THAMMAYUDH SANGHA MUEANG CHIANG MAI DISTRICT - HANG DONG CHIANG MAI PROVINCE

พระธีระบูลย์ รตินธโร (เพ็ชร์เพ็ง)
พระมหาวิเศษ ปญฺญาวชิโร
ทรงศักดิ์ พรมดี
Phra Theeraboon Ratintharo (Petcheng)
Thonochot Khuenphet, Songsakdi Promdee
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
Mahamakut Buddhist University Lanna campus
Correrponding Author e-mail: theeraboon.pp@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) สภาพการมีส่วนร่วมในกิจกรรมคณะสงฆ์ธรรมยุติของพระสังฆาธิการ อำเภอเมือง-หางดง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นอย่างไร 2) ปัญหาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมคณะสงฆ์ธรรมยุติของพระสังฆาธิการ อำเภอเมือง-หางดง จังหวัดเชียงใหม่ มีอย่างไร3) แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมคณะสงฆ์ธรรมยุติของพระสังฆาธิการ อำเภอเมือง-หางดง จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มเป้าหมายได้แก่ พระสังฆาธิการและเลขานุการ จำนวน 12 รูป โดยใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า:

1. สภาพการมีส่วนร่วมในกิจกรรมคณะสงฆ์ 1) การประชุมพระสังฆาธิการโดยมีการเข้าร่วมประชุมทุกครั้งเว้นแต่มีเหตุจำเป็นได้เสนอแนวคิดที่แตกต่างกันในระดับหน้าที่ 2) การสอบธรรมสนามหลวงโดยการจัดเตรียมสถานที่สอบ ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย

2. ปัญหาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมคณะสงฆ์ 1) การประชุมพระสังฆาธิการมีปัญหาในการสื่อสารและการเดินทางเข้าร่วมประชุม 2) การสอบธรรมสนามหลวงมีปัญหาในการจัดสถานที่สอบธรรมสนามหลวงและการสื่อสารที่ไม่ตรงกับภาระหน้าที่ในการปฏิบัติงาน

3. แนวทางการมีส่วนร่วมในกิจกรรมคณะสงฆ์ 1) การประชุมพระสังฆาธิการควรมีการปรับปรุงการสื่อสารและการจัดเตรียมเอกสารให้พร้อม 2) การสอบธรรมสนามหลวงควรจัดบุคคลากรให้เหมาะสมในภาระหน้าที่ตลอดถึงดูแลความเรียบร้อย

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, กิจกรรมคณะสงฆ์, คณะสงฆ์ธรรมยุติ, พระสังฆาธิการ

Abstract

This research article The objectives are as follows: 1) The condition of the monks participating in the activities of the Sangha Dhammayut Sangha Mueang-Hang Dong District How was Chiang Mai Province? Mueang-Hang Dong District 3) Guidelines for promoting participation in activities of the Dhammayut Sangha of monks Mueang-Hang Dong District 3) Guidelines for promoting participation in activities of the Dhammayut Sangha of monks Mueang-Hang Dong District Chiang Mai Province Target groups include Bishop and secretary A total of 12 photos by using the purposive selection method. Tools used to collect information is an in-depth interview Data were analyzed by descriptive method.

The research results showed that :

1. Conditions of participation in Sangha activities 1) A meeting of the Sangha Administrators who attend every meeting unless there is a necessary reason to propose

different ideas at the level of duty. 2) Sanam Luang Dhamma Examination by preparing the exam venue perform duties as assigned

2. Problems in participation in the Sangha activities 1) The monks had problems in communication and travel to attend the meeting 2) The Sanam Luang Dhamma Examination had problems in organizing the Sanam Luang Dhamma Examination venue and communications that did not correspond to the duties of work.

3. Guidelines for Participation in Sangha Activities 1) The Sangha Council meeting should improve communication and prepare documents 2) The Sanam Luang Dhamma Examination should arrange personnel appropriately in their responsibilities as well as taking care of order.

Keywords: Participation, Sangha activities, Dhammayut Sangha, monks

บทนำ

สังคมที่พระพุทธเจ้าทรงจัดตั้งขึ้นเป็นสังคมตัวอย่างคือสังคมสงฆ์โดยมีพระพุทธเจ้าทรงดำรงตำแหน่งเป็นพระธรรมราชาเป็นผู้บริหารสูงสุดในองค์กรสงฆ์ดังพุทธพจน์ที่ว่า “เราเป็นพระราชานั่นคือเป็นธรรมราชาผู้ยอดเยี่ยม” ทรงใช้วิธีการทำให้มีระบบการที่มนุษย์มาอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนและมีระเบียบแบบแผนในการเป็นอยู่ตลอดจนการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้มนุษย์เหล่านั้นได้รับประโยชน์จากการสอนของพระองค์อย่างเต็มที่ในระยะแรกที่พระองค์ทรงประกาศหลักคำสอนนั้นได้มีผู้ให้ความสนใจและเข้ามาศึกษาด้วย ซึ่งพระองค์ทรงดำเนินการรับและสั่งสอนเองพร้อมกันนั้นก็ส่งไปประกาศศาสนายังชนบทอื่น ๆ เมื่อกิจการของพระศาสนาเจริญเติบโตมีพระภิกษุจำนวนมากเกินกว่าที่จะทรงดูแลได้ทั่วถึงจึงทรงมอบอำนาจหน้าที่ให้พระสงฆ์ดูแลปกครองกันเองโดยให้เคารพนับถือกันตามลำดับอาวุโสพระองค์ทรงดำรงตำแหน่งในฐานะธรรมราชาทรงปกครองแบบพ่อปกครองลูกหรืออาจารย์ปกครองศิษย์ถือความสุจริตใจเป็นพื้นฐานพระพุทธองค์ทรงมอบให้สงฆ์เป็นใหญ่เป็นสามัคคีธรรมซึ่งเราเรียกว่าสังฆาธิปไตยทรงวางระเบียบข้อปฏิบัติร่วมกันที่เรียกว่าพระธรรมวินัยเป็นบรรทัดฐานสำหรับยึดถือร่วมกัน

การบริหารกิจการคณะสงฆ์หรือการปกครองคณะสงฆ์โดยหลักคือการปกครองตามคณะสงฆ์และทางศาสนาดำเนินมาในลักษณะเช่นนี้โดยเฉพาะเมื่อกล่าวถึงประเทศไทยการปกครองคณะสงฆ์เป็นเหตุขัดข้อง

และมีความจำเป็นต้องพึ่งรัฐจึงได้อาศัยอำนาจรัฐมาช่วยจัดการแก้ปัญหาพระธรรมวินัยและใช้กฎหมายหรืออำนาจรัฐเป็นหลักสนับสนุนเมื่อเกิดความไม่เรียบร้อย เช่นในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชเมื่อครั้งพระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองมากในประเทศอินเดีย และต่อมาก็ได้กำหนดให้มีมหาเถรสมาคมออกข้อบังคับวางระเบียบออกคำสั่งมีมติออกประกาศโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัยสมัยก่อนนิยมใช้คำว่าการปกครองคณะสงฆ์แต่ปัจจุบันใช้คำว่าการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ซึ่งมีความสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งและการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนา

เมื่อกล่าวถึงการปกครองคณะสงฆ์หรือการบริหารกิจการคณะสงฆ์ธรรมยุติ อำเภอเมือง-หางดง จังหวัดเชียงใหม่ จึงต้องเห็นพระธรรมวินัยเป็นหลัก เพราะพระธรรมวินัยเป็นทั้งโครงสร้างและการจัดสภาพสังคมสงฆ์ให้เกิดความเรียบร้อยและเป็นการพัฒนาบุคลากรในสังคมสงฆ์ด้วยทุกคนจะรู้จักหน้าที่ของตนเองรู้จักการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของคณะสงฆ์ เพราะการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์มีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งและการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนา ดังนั้น พระสังฆาธิการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของคณะสงฆ์จึงจำเป็นและควรอย่างยิ่งที่พระสังฆาธิการจะต้องเข้ามาส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของคณะสงฆ์ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดประชุมพระสังฆาธิการ ได้เข้าร่วมประชุมเป็นประจำทุกปี โดยการประชุมมีวัตถุประสงค์ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ความเข้าใจในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ และกิจกรรมการมีส่วนร่วมในด้านการสอบธรรมสนามหลวงคณะสงฆ์นำโดยเจ้าคณะผู้ปกครองและเจ้าอาวาสได้ดำเนินตามนโยบายของส่วนกลางโดยได้ส่งพระภิกษุสามเณรเข้าร่วมสอบในทุก ๆ ปี

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ เพื่อต้องจะทราบถึงสภาพการมีส่วนร่วมในกิจกรรมรวมทั้งปัญหาและแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมคณะสงฆ์ธรรมยุติของพระสังฆาธิการ อำเภอเมือง-หางดง จังหวัดเชียงใหม่ จึงได้ทำวิจัยในครั้งนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมในกิจกรรมคณะสงฆ์ธรรมยุติของพระสังฆาธิการ อำเภอเมือง-หางดง จังหวัดเชียงใหม่

2. เพื่อศึกษาปัญหาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมคณะสงฆ์ธรรมยุติของพระสังฆาธิการ อำเภอเมือง-หางดง จังหวัดเชียงใหม่

3. เพื่อเสนอแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมคณะสงฆ์ธรรมยุติของพระสังฆาธิการ อำเภอเมือง-หางดง จังหวัดเชียงใหม่

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมคณะสงฆ์ธรรมยุติของพระสังฆาธิการ อำเภอเมือง-หางดง จังหวัดเชียงใหม่ โดยการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary research) และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกรอบของสภาพ ปัญหาและแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมคณะสงฆ์ธรรมยุติของพระสังฆาธิการ ซึ่งมีรายละเอียดของการวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ พระสงฆ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมคณะสงฆ์ธรรมยุติของพระสังฆาธิการ และเลขานุการ จำนวน 12 รูป โดยการเลือกเฉพาะเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยอาศัยกรอบแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามปัญหาวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตการวิจัยและการนิยามศัพท์ปฏิบัติการ ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยเพื่อที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์

2. ร่างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ เพื่อให้ครอบคลุมและสามารถตอบวัตถุประสงค์ได้ โดยได้แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเป้าหมาย

ตอนที่ 2 สภาพสภาพการมีส่วนร่วมในกิจกรรมคณะสงฆ์ธรรมยุติของพระสังฆาธิการ

ตอนที่ 3 ปัญหาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมคณะสงฆ์ธรรมยุติของพระสังฆาธิการ

ตอนที่ 4 แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมคณะสงฆ์ธรรมยุติของพระสังฆาธิการ

แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์ในการวิจัย จำนวน 3 ท่าน คือ

1) ดร. พิสิฏฐ์ โคตรสุโพธิ์ อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

2) รองศาสตราจารย์ ดร. สัญญา สะสอง คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

3) พระมหาปุณณ์สมบัติ ปภากโร อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

เมื่อพิจารณาความสอดคล้องและความครอบคลุมเนื้อหา ความกะทัดรัดชัดเจนของคำสัมภาษณ์กับกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency) คำสัมภาษณ์นั้นวัดไม่ตรงตามเนื้อหา ได้ขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ แล้วนำมาแก้ไขให้คำสัมภาษณ์นั้นๆ มีความสอดคล้องตามเนื้อหา

1. นำร่างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ ที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและเสนอแนะไปแก้ไขให้ถูกต้องตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้

2. นำเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ ที่ตามที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำและแก้ไขแล้วเสนอต่อที่ปรึกษาในการใช้สำนวนภาษา ตลอดจนพิจารณาถึงความเหมาะสมทั่วไปของเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ โดยให้ครอบคลุมถึงรายละเอียดของเนื้อหา เพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง

3. นำไปใช้เก็บข้อมูลจริงกับกลุ่มเป้าหมาย โดยผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นการเก็บข้อมูลโดยจากกลุ่มเป้าหมายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมคณะสงฆ์ธรรมยุติของพระสังฆาธิการ อำเภอเมือง-หางดง จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบการสนทนากลุ่ม และแบบสังเกต ที่เกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมคณะสงฆ์ธรรมยุติของพระสังฆาธิการ อำเภอเมือง-หางดง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผู้วิจัยได้วางแผนปฏิบัติไว้ดังนี้

2. มีหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมแนบเอกสารที่เป็นเครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างไปยังกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้เตรียมตัว และ กำหนดเวลาในการให้สัมภาษณ์

3. ผู้วิจัยนำเครื่องมือไปเก็บข้อมูลตามวัน และ เวลาที่กำหนดไว้ พร้อมเตรียมอุปกรณ์ในการสัมภาษณ์ เช่น เทปบันทึกเสียง สมุดจดบันทึก

เมื่อได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ทำการถอดเทปบันทึกเสียง แล้วนำมาวิเคราะห์ ประมวลผล ตามกรอบแนวคิดที่กำหนดในการวิจัยและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ในกรณีที่ข้อมูลไม่สมบูรณ์ผู้วิจัยได้เก็บเพิ่มเติมในภายหลังจากผู้กลุ่มเป้าหมาย

ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตนั้นผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลพร้อมกับการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ในการลงพื้นที่ให้เป็นไปตามกรอบแนวคิดที่กำหนดในการวิจัยและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นการศึกษาเอกสาร พระราชบัญญัติคณะสงฆ์งานวิจัย รายงานการวิจัย หนังสือวิชาการ บทความวิชาการ กฎหมาย ระเบียบ ตำรา และสิ่งพิมพ์ต่างๆ รวมทั้งการค้นคว้าจากฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์อีเลกทรอนิกส์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก กับกลุ่มเป้าหมาย คือ พระสงฆ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมคณะสงฆ์ธรรมยุติของพระสังฆาธิการ และพระเลขานุการ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยเชื่อมโยงให้เห็นความสัมพันธ์ในแง่ต่างๆ ตามความเป็นเป็นจริงซึ่งเป็นการวิเคราะห์ออกมาในรูปเชิงพรรณนา และได้จัดหมวดหมู่ในประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้

ผลการวิจัย

1. สภาพการมีส่วนร่วมในกิจกรรมคณะสงฆ์ธรรมยุติของพระสังฆาธิการด้านการประชุมพระสังฆาธิการ

1.1. พบว่า การประชุมพระสังฆาธิการของคณะสงฆ์ธรรมยุตนั้นนอกจากมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมประชุมและเสนอแนวคิดต่าง ๆ เป็นหลักแล้ว การมีส่วนร่วมก็แตกต่างกันตามระดับหน้าที่ ระดับเจ้าคณะจังหวัดหรือเจ้าคณะอำเภอจะมีส่วนเรื่องในการวางแนวทางประชุม วางแผน ร่วมเสนอแนะแก้ไขปัญหาตามวาระประชุมต่าง ๆ ในระดับเลขาและผู้ช่วยจะมีส่วนร่วมในการจัดเตรียมและรวบรวมข้อมูล เตรียมเอกสารและสถานที่ให้พร้อมกับการประชุม

1.2. สภาพการมีส่วนร่วมในกิจกรรมคณะสงฆ์ธรรมยุติของพระสังฆาธิการด้านการสอบนักธรรมสนามหลวง

พบว่า การสอบนักธรรมสนามหลวงด้านเจ้าสำนักเรียนต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะมีหน้าที่ส่งเสริมดูแลการเรียนการสอน ออกทุนการศึกษาให้สำหรับพระภิกษุ-สามเณรที่สนใจเรียนและสอบ รวมไปถึงดูแลเรื่องอุปกรณ์การเรียนการสอน ด้านพระสังฆาธิการต่าง ๆ ที่ไม่ใช่เจ้าสำนักเรียนจะมีส่วนร่วมในการจัดเตรียมสถานที่สอบ ดูแลขั้นตอนต่างๆในการสอบตามหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบอาทิเช่น ควบคุมการสอบ ดูแลเรื่องการสอบ ให้ความรู้ในการกรอกข้อมูลต่าง ๆ รวมไปถึงดูแลเรื่องการตรวจข้อสอบด้วย ทางด้านพระสังฆาธิการที่รับผิดชอบด้านวิชาการ นอกจากมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ให้ความรู้แล้ว ยังมีส่วนร่วมในการวางแผนนโยบายการเรียนการสอนอีกด้วย

2. ปัญหาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมคณะสงฆ์ธรรมยุติของพระสังฆาธิการ อำเภอเมือง-หางดง จังหวัดเชียงใหม่

2.1. ปัญหาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมคณะสงฆ์ธรรมยุติของพระสังฆาธิการด้านการประชุมพระสังฆาธิการ

พบว่า ในการประชุมพระสังฆาธิการนั้น ส่วนมากจะเป็นเรื่องการได้รับข่าวสารและข้อมูล กำหนดการประชุมล่าสุด หรือไม่ถึงมือผู้รับด้วยเหตุปัจจัยภายนอกทั้งสภาพพื้นที่ยากต่อการเข้าถึงและไม่มีสัญญาณ หรือเหตุจากตัวบุคคลที่พระภิกษุท่านไม่ได้ใช้โทรศัพท์ ด้วยเหตุเรื่องพื้นที่นี้ยังส่งผลต่อการเดินทางมาประชุมล่าช้าและมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางค่อนข้างสูงทำให้ไม่สามารถมาประชุมได้ทุกครั้ง นอกจากนี้ยังพบปัญหาเรื่องความสามารถบุคลากรทำให้ถ่ายทอดเนื้อหาได้ไม่ตรงตามวาระประชุมร่วม หรือสื่อสารออกมาไม่ชัดเจน จนผู้รับฟังไม่เข้าใจ รวมถึงขาดความชำนาญในการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยี สารสนเทศ และยังพบว่ากรอบการประชุมแต่ละครั้ง วาระการประชุมไม่ครอบคลุมทุกปัญหาที่ต้องแก้ไขในช่วงขณะนั้น

2.2. ปัญหาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมคณะสงฆ์ธรรมยุติของพระสังฆาธิการด้านการสอบนักธรรมสนามหลวง

พบว่า ในการประชุมพระสังฆาธิการนั้น ส่วนมากจะเป็นเรื่องการได้รับข่าวสารและข้อมูล กำหนดการประชุมล่าสุด หรือไม่ถึงมือผู้รับด้วยเหตุปัจจัยภายนอกทั้งสภาพพื้นที่ยากต่อการเข้าถึงและไม่มีสัญญาณ หรือเหตุจากตัวบุคคลที่พระภิกษุท่านไม่ได้ใช้โทรศัพท์ ด้วยเหตุเรื่องพื้นที่นี้ยังส่งผลต่อการเดินทางมาประชุมล่าช้า

และมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางค่อนข้างสูงทำให้ไม่สามารถมาประชุมได้ทุกครั้ง นอกจากนี้ยังพบปัญหาเรื่องความสามารถบุคลากรทำให้ถ่ายทอดเนื้อหาได้ไม่ตรงตามวาระประชุมร่วม หรือสื่อสารออกมาไม่ชัดเจน จนผู้รับฟังไม่เข้าใจ รวมถึงขาดความชำนาญในการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยี สารสนเทศ และยังพบว่ากรอบการประชุมแต่ละครั้ง วาระการประชุมไม่ครอบคลุมทุกปัญหาที่ต้องแก้ไขในช่วงขณะนั้น

3. แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมคณะสงฆ์ธรรมยุติของพระสังฆาธิการ อำเภอเมือง-หางดง จังหวัดเชียงใหม่

3.1. แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมคณะสงฆ์ธรรมยุติของพระสังฆาธิการด้านการประชุมพระสังฆาธิการ

พบว่า การประชุมพระสังฆาธิการนั้นควรมีการกระตุ้นถึงความสำคัญของการประชุมเพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมเห็นความสำคัญของการเข้าประชุม ให้ความรู้ในการใช้เทคโนโลยีเพื่อจะได้รับข้อมูลข่าวสารรวดเร็วมากขึ้น รวมถึงจัดอบรมให้ความรู้ต่อพระสังฆาธิการเพื่อให้มีประสิทธิภาพในการทำงานมากขึ้น นอกจากนี้ควรให้พระภิกษุที่ไม่ใช่พระสังฆาธิการมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาและแนวทางความคิดเห็นรวมถึงมีงบประมาณเพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายในการประชุมที่ครอบคลุม และในการประชุมนอกจากพระสังฆาธิการแล้ว ทางสำนักพระพุทธศาสนาจังหวัดควรมีส่วนร่วมในการประชุมด้วย เพราะในเนื้อหาการประชุมบ้างอย่าง ข้อมูลจากทางพระพุทธศาสนาอาจมีมากกว่าหรือชัดเจนกว่า และต้องมีการติดตามงานหลังการประชุม และสรุปผล แจ้งความคืบหน้าในการประชุมครั้งต่อไป

2. แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมคณะสงฆ์ธรรมยุติของพระสังฆาธิการด้านการสอบนักธรรมสนามหลวง

พบว่า การศึกษาการสอบนักธรรมสนามหลวงส่วนใหญ่ต้องการมุ่งเน้นการเพิ่มศักยภาพตัวบุคลากรทั้งผู้สอนและผู้เข้าสอบอย่างจริงจังเพื่อลดข้อผิดพลาดในการสอบและทำให้มีจำนวนผู้เรียนผู้สอนเพิ่มมากขึ้นและพร้อมด้วยประสิทธิภาพ รวมไปถึงส่งเสริมเรื่องหลักสูตรการสอนของแต่ละสำนักเรียนให้ชัดเจนไปในทางเดียวกัน สนับสนุนงบประมาณช่วยเหลือเรื่องการเรียนการสอนที่ครอบคลุม และสุดท้ายนี้คือวุฒิการศึกษานักธรรมรวมไปถึงบาลีควรใช้ประโยชน์กับทางโลกได้มากกว่าปัจจุบันนี้ด้วย เพื่อเป็นแรงจูงใจในการศึกษา

อภิปรายผล

1. สภาพการมีส่วนร่วมในกิจกรรมคณะสงฆ์ธรรมยุติของพระสังฆาธิการ

พบว่า พระสังฆาธิการจะมีส่วนร่วมต่างกันตามระดับหน้าที่ ระดับเจ้าคณะจังหวัดหรือเจ้าคณะอำเภอจะมีส่วนเรื่องในการวางแนวทางประชุม วางแผน แก้ไขตามวาระประชุมต่าง ๆ ระดับเลขา และผู้ช่วยจะมีส่วนร่วมในการเตรียมข้อมูล เตรียมเอกสาร สถานที่ให้พร้อมกับการประชุม ซึ่งสอดคล้องกับ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2559) การสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นที่เป็นเพื่อนร่วมงาน ร่วมกิจการ หรือร่วมชุมชน ตลอดจนพี่น้องร่วมครอบครัว พึงปฏิบัติตามหลักการอยู่ร่วมกัน ได้ใช้หลัก สาราณียธรรม ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกันที่แสดงไมตรีและความหวังดีต่อเพื่อนร่วมงาน ร่วมกิจการ ร่วมชุมชน ด้วยการช่วยเหลือกิจธุระต่าง ๆ โดยเต็มใจ แสดงอาการกิริยาสุภาพ เคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลังอันมีส่วนช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอนหรือแนะนำตักเตือนกันด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลังโดยมีความตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน รวมทั้งแบ่งปันลาภผลที่ได้มาโดยชอบธรรม แม้เป็นของเล็กน้อยก็แจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกันพร้อมกับมีความประพฤติสุจริตดีงาม รักษาระเบียบวินัยของส่วนรวม ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจหรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ โดยเคารพรับฟังความคิดเห็นกัน มีความเห็นชอบร่วมกัน ตกลงกันได้ในหลักการสำคัญ ยึดถืออุดมคติ หลักแห่งความดีงามหรือจุดหมายสูงสุดอันเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับการวางแผนในการปกครองพระสังฆาธิการ ตามที่พระครูวิมลสุวรรณกร (สมพงษ์ จนฺทวโร) (2556) ได้ศึกษาถึงรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 ได้พบว่าพระสังฆาธิการผู้รับผิดชอบการพัฒนาวัดให้เจริญรุ่งเรือง การวางแผนระยะยาวจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยมอบหมายให้ผู้ช่วยเจ้าอาวาส ได้ฝึกปฏิบัติงานให้เกิดความพร้อม ด้วยหลักการหนประชุมเนืองนิตย์นับตั้งแต่การคัดเลือก การแต่งตั้ง การฝึกอบรม การพิจารณาการเลื่อนตำแหน่ง นอกจากนั้น พระสังฆาธิการหมั่นประชุมเนื่องนิตย์เพื่อการวางแผนการปกครองคณะสงฆ์ให้เกิดความชัดเจนด้วยศาสตร์และศิลป์

2. ปัญหาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมคณะสงฆ์ธรรมยุติของพระสังฆาธิการ

พบว่า ปัญหาหลักคือการมีจำนวนผู้เรียนผู้สอนน้อยลงอย่างมาก ในด้านบริหารนั้นงบประมาณการเรียนการสอนมีจำนวนจำกัด ผู้บริหารขาดความร่วมมือกันเนื่องจากไม่มีหลักสูตรโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจน ทำให้แต่ละสำนักเรียนบริหารตามความเข้าใจของแต่ละสำนักเรียน นอกจากนี้ยังพบปัญหาในตัวบุคคลผู้สอบและคุมสอบที่ขาดความเอาใจใส่และความชำนาญในการกรอกข้อมูลต่างๆ ทำให้เกิดข้อผิดพลาดในการลง

ข้อมูลต่างจนเกิดความล่าช้าร่วมไปถึงการมาถึงที่สอบล่าช้า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระชัษษพณชิ์ จันวงค์เดือน และคณะ (2563) ได้ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการศึกษานักธรรม พบว่า การศึกษานักธรรมในปัจจุบันมีหลักสูตร การเรียนเพื่อมุ่งให้รู้และเข้าใจคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนา มีหน่วยงานรับผิดชอบหลัก คือ แม่กองธรรมสนามหลวง การทำงานร่วมกันหลายฝ่ายตามโยบายและระเบียบปฏิบัติ กิจกรรมการเรียนการสอนจัดที่สำนัก บริหารจัดการตามบทริบทของแต่ละสำนัก และวัดผล โดยการสอบธรรมสนามหลวง ส่วนปัญหานั้น หลักสูตรนักธรรมขาดการกำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรที่ชัดเจน และสอดคล้องกับ พระครูจันทสารสุตกิจ และคณะ (2562) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารความเปลี่ยนแปลงของคณะสงฆ์ภาค 1 ว่า คู่มือและหนังสือเรียนไม่เป็นมาตรฐาน สำนักไม่ได้จัดทำเอกสารการสอน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดการนิเทศ กำกับติดตาม สนับสนุน กิจกรรมการเรียนการสอนไม่ชัดเจนเน้นบรรยาย สื่อไม่ทันสมัย ห้องเรียนใช้ตามสภาพ งบประมาณไม่เพียงพอ คณะกรรมการคุมสอบไม่เข้มงวด คุณสมบัติผู้เข้าสอบยังไม่ชัดเจน เน้นปริมาณข้อสอบไม่ครอบคลุม เกณฑ์การตรวจคลุมเครือ ผลการสอบไม่นำมาใช้ และการบริหารจัดการหลักสูตรในสำนักขาดความเป็นระบบชัดเจน เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับงานวิจัยของ พระมหาฐณวัฒน์ ศรีประเสริฐ (2554) ที่ได้ศึกษาถึงการบริหารจัดการภารกิจคณะสงฆ์ในเขตการปกครองจังหวัดสิงห์บุรี พบว่า ด้านการศึกษานั้น คณะสงฆ์ควรเป็นผู้กำหนด หลักสูตรการเรียนการสอนในแผนกสามัญเองส่วนด้านการปกครอง คณะสงฆ์ควรให้พระในวัดทุกรูปมีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจทำงานเป็นทีม ด้านสาธารณูปการ คณะสงฆ์ควร จัดทำแผนบริหารความเสี่ยงในการใช้ทรัพยากรและอุปกรณ์ต่างๆ ของวัด เพื่อป้องกันการชำรุดสูญหายและควรจัดให้มีการทำรายงาน ทรัพย์สินของวัด

3. แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมคณะสงฆ์ธรรมยุติของพระสังฆาธิการ

พบว่า แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วม ควรมีการกระตุ้นถึงความสำคัญของการประชุมเพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมเห็นความสำคัญของการเข้าประชุม ให้ความรู้ในการใช้เทคโนโลยีเพื่อจะได้รับข้อมูลข่าวสารรวดเร็วมากขึ้น รวมถึงจัดอบรมให้ความรู้ต่อพระสังฆาธิการเพื่อให้มีประสิทธิภาพในการทำงานมากขึ้น นอกจากนี้ควรให้พระภิกษุที่ไม่ใช่พระสังฆาธิการมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาและแนวทางความคิดเห็นรวมถึงมีงบประมาณเพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายในการประชุมที่ครอบคลุมสอดคล้อง พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2559) กับหลักการร่วมรับผิดชอบที่จะช่วยป้องกันความเสื่อม นำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองโดยส่วนเดียว ที่เรียกว่า อปริหานิยธรรม อันประกอบด้วยการหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ พบปะปรึกษาหารือกิจการงาน (ที่พึงรับผิดชอบตามระดับของตน) โดยสม่ำเสมอ พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียง

กันทำกิจทั้งหลายที่พึงทำร่วมกัน ไม่ถืออำเภอใจใคร่ต่อความสะดวก บัญญัติวางข้อกำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ อันมิได้ตกลงบัญญัติวางไว้ และไม่เหยียบย่ำล้มล้างสิ่งที่ตกลงวางบัญญัติกันไว้แล้ว ถือปฏิบัติมั่นอยู่ในบทบัญญัติใหญ่ที่วางไว้เป็นธรรมนูญ ท่านผู้ใดเป็นผู้ใหญ่มีประสบการณ์ยาวนาน ให้เกียรติเคารพนับถือท่านเหล่านั้น มองเห็นความสำคัญแห่งถ้อยคำของท่านว่าเป็นสิ่งอันพึงรับฟัง รวมทั้งให้เกียรติและคุ้มครองกุลสตรี มิให้มีการข่มเหงรังแก และเคารพบูชาสักการะเจดีย์ ปูชนียสถาน อนุสาวรีย์ประจำชาติ อันเป็นเครื่องเตือนความทรงจำเร้าให้ทำดี และเป็นที่รวมใจของหมู่ชน ไม่ละเลยพิธีเคารพบูชาอันพึงทำต่ออนุสรณ์สถานเหล่านั้นตามประเพณี ตลอดจนถึงการจัดการให้ความอารักขา บำรุง คุ้มครอง อันชอบธรรม แก่บรรพชิตผู้ทรงศีลทรงธรรมบริสุทธิ์ ซึ่งเป็นหลักใจและเป็นตัวอย่างทางศีลธรรมของประชาชน เต็มใจต้อนรับและหวังให้ท่านอยู่โดยผาสุก

องค์ความรู้จากงานวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยเรื่อง “แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมกิจกรรมคณะสงฆ์ธรรมยุติของพระสังฆาธิการ อำเภอเมืองเชียงใหม่-หางดง จังหวัดเชียงใหม่”

องค์ความรู้ ได้ทราบความเป็นอยู่ของหมู่คณะ และข้อมูลต่าง ๆ ได้รวดเร็วขึ้น ทั้งในด้าน การปกครอง การประชุมกันเนืองนิตย์ ตามหลักพระธรรมวินัย คณะสงฆ์พระสังฆาธิการ ประชุมโดยอาศัยเทคโนโลยี การประชุมในรูปแบบออนไลน์ ทดแทนการประชุมแบบเดิม มีนโยบายให้พระสงฆ์ที่รับผิดชอบในการจัดประชุมมีการเตรียมตัวได้มากขึ้นทั้งด้านบุคลากร เอกสาร มากขึ้น และเวลาที่แน่นอน อันเป็นประโยชน์และมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ต่อผลการประชุมแต่ละครั้ง มีการดำเนินงานที่ชัดเจน เนื้อหาครบถ้วน น้ำเสียง และ ทำให้ผู้ฟัง เข้าใจมากขึ้น การวางแผนการของการสอบธรรมสนามหลวงมีความชัดเจน ทั้งประเด็นและเนื้อหาการประชุมและดำเนินการ ผ่านการสื่อสารที่เป็นไปตามยุคสมัยที่ปรับเปลี่ยน

สรุป

คณะสงฆ์ไม่มีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน ไม่จัดการคุมเนื้อหาและประเด็นให้ชัดเจน เนื้อหาในประเด็นแต่ละหัวข้อจึงฟังไม่ครบถ้วน ผู้เผยแผ่ขาดการฝึกอบรม น้ำเสียงและเนื้อหาไม่ชัดเจน ทำให้ผู้ฟัง ฟังแล้วไม่เข้าใจ ดังนั้นคณะสงฆ์ควรมีนโยบายในการวางแผนการประชุมแต่ละครั้งให้มีความชัดเจน ทั้งประเด็นเนื้อหาการประชุมและผู้ดำเนินการ ควรผ่านการอบรมในการสื่อสารให้กระชับและตรงตามเนื้อหา

บรรณานุกรม

พระครูจันทสารสุตกิจและคณะ.*รูปแบบการบริหารความเปลี่ยนแปลงของคณะสงฆ์ภาค* 1, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร 7(4), 2 2562.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539).

อุทัย มณี, “ธุระของ พระภิกษุในพระพุทธศาสนา” 29, 2562.

พระครูวิมลสุวรรณกร (สมพงษ์ จนฺทวโร), “รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 1, 5(2), 2559

พระชัษษพณชิ์ จันวงค์เดือน, “การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการศึกษานักธรรม” วารสารราชพฤกษ์, 1, (2563)

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ 27, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา, (2559).

พระมหาฐณวัฒน์ ศรีประเสริฐ, “การบริหารจัดการภารกิจคณะสงฆ์ในเขตการปกครองจังหวัดสิงห์บุรี 1, (2), 2554.